

Φυλακές, υπερπληθυσμός και κορονοϊός

Κώστας Κοσμάτος

Επίκουρος Καθηγητής Νομικής ΔΠΘ - Δικηγόρος

Βασικό επίσημο σύνθημα στην εποχή του κορονοϊού αποτέλεσε το «κρατάμε αποστάσεις». Στο πλαίσιο αυτό απαγορεύονται (επί ποινή προστίμου) οι συναθροίσεις πάνω από έναν αριθμό ατόμων ή η υπέρβαση ανώτατου αριθμού ατόμων που βρίσκονται σε ένα κατάστημα ανάλογα με την επιφάνειά του κλπ.

Μόνο σε ένα χώρο και σε μια «κατηγορία» πολιτών δεν εφαρμόστηκε το παραπάνω σύνθημα, στους κρατούμενους στις ελληνικές φυλακές, παρά το γεγονός ότι στις Οδηγίες του ΕΟΔΥ για τα Καταστήματα Κράτησης γίνεται αναφορά σε μέτρα φυσικής αποστασιοποίησης [1], ως εξής: «Εφαρμογή των μέτρων φυσικής αποστασιοποίησης (ιδανικά απόσταση 2 μέτρων). Τα μέτρα αυτά πρέπει να εξειδικεύονται κατά περίπτωση ανάλογα με τις δυνατότητες της κάθε δομής. Το μέτρο της φυσικής αποστασιοποίησης αφορά τόσο κοινόχρηστους χώρους όπως χώροι αναψυχής, σίτισης, άθλησης, άλλων ομαδικών δραστηριοτήτων, όσο και τους χώρους κράτησης (κελιά) σύμφωνα πάντα με τις δυνατότητες της δομής».

Βέβαια, ο συντάκτης των παραπάνω Οδηγιών πιθανολογείται ότι είχε γνώση του υπερπληθυσμού στις ελληνικές φυλακές και για τον λόγο αυτό διατήρησε την επιφύλαξη «σύμφωνα πάντα με τις δυνατότητες της δομής». Το ζήτημα της συμμόρφωσης των ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων και ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων δεν είναι νέο, αλλά αποτελεί ένα από τα βασικά προβλήματα του ποινικού/σωφρονιστικού μας συστήματος. Άλλωστε, οι πολλαπλές καταδίκες της χώρας από το ΕΔΔΑ που αφορούν την παραβίαση του αρ. 3 της ΕΣΔΑ για τις συνθήκες κράτησης, αποτελούν απόδειξη της παραπάνω θέσης.

Έτσι, η «είσοδος» του κορονοϊού στις φυλακές της χώρας ήρθε ως αναπόδραστο γεγονός και μάλιστα με ιδιαίτερα αυξητικές τάσεις. Θλιβερό γεγονός αποτελεί επίσης και ο θάνατος ενός κρατουμένου που είχε μολυνθεί από τον ιό στο Κατάστημα Κράτησης Θεσσαλονίκης.

Δυστυχώς, η κατάληξη αυτή ήταν αναμενόμενη, καθώς η Ελλάδα δεν έλαβε έγκαιρα μέτρα αποσυμμόρφωσης των καταστημάτων κράτησης, σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ευρώπης (λχ στη Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ισπανία, την Ιταλία, στη Γαλλία, στη Μεγάλη Βρετανία προωθήθηκαν πρόωρες αποφυλακίσεις κρατουμένων που είτε είχαν μικρό υπόλοιπο ποινής είτε εξέτιαν μικρές ποινές [2]). Και τούτο διότι, όπως κάθε κλειστή δομή, οι φυλακές αποτελούν ένα περιβάλλον υψηλού κινδύνου μετάδοσης του ιού. Μάλιστα, όταν ο πληθυσμός των κρατουμένων είναι μεγαλύτερος του προβλεπόμενου, ο κίνδυνος εξάπλωσης εντός της δομής γίνεται πολλαπλάσιος.

Αντίθετα, στη χώρα μας προτάχθηκε ως βασικό μέτρο η οριζόντια διακοπή της επικοινωνίας των κρατουμένων με το κοινωνικό τους περιβάλλον, μέσω της απαγόρευσης επισκεπτηρίων και τακτικών αδειών.

Ποια είναι όμως η σημερινή κατάσταση στις ελληνικές φυλακές; Συνολικά 208 κρούσματα σε κρατούμενους, σωφρονιστικούς υπαλλήλους και εξωτερικούς φρουρούς. Σε επίκαιρη ερώτηση στις 13/11/2020 στη Βουλή σχετικά με τα κρούσματα κορονοϊού στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας, ο υφυπουργός Προστασίας του Πολίτη κατέθεσε την «Αναφορά για τον κορονοϊό από την Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής της 12/11/2020», στην οποία περιγράφονται τα κρούσματα του κορονοϊού (κρατούμενων και υπαλλήλων) στα 14 σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας που εμφανίστηκε.

Τα στοιχεία αυτά παρατίθενται παρακάτω αναλυτικά (και σύμφωνα με το σχετικό έγγραφο) στον Πίνακα που ακολουθεί, με την διαφορά ότι έχουν προστεθεί σε αυτά και τα στοιχεία χωρητικότητας των σωφρονιστικών καταστημάτων [3] που έχουν εντοπιστεί κρούσματα κορονοϊού.

Κατάστημα Κράτησης	Συνολικές Θέσεις	Κρατούμενοι	Πληρότητα Ποσοστό	Κρούσματα
ΕΚΚ ΝΕΩΝ ΒΟΛΟΥ	54	115	212,96%	10 ύποπτα κρούσματα σε κρατούμενους
ΕΚΚ ΝΕΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ	274	170	62,04%	1 βεβαιωμένο κρούσμα και 1 ύποπτο σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους που είναι σε κατ οίκον περιορισμό
ΑΜΦΙΣΣΑΣ	102	133	130,39%	2 βεβαιωμένα κρούσματα (σωφρονιστικοί υπάλληλοι) σε κατ οίκον περιορισμό και 4 κρατούμενοι ως ύποπτα κρούσματα
ΔΟΜΟΚΟΥ	600	692	115,33%	5 ύποπτα κρούσματα σε κρατούμενους
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	358	530	148,04%	8 βεβαιωμένα κρούσματα (σωφρονιστικοί υπάλληλοι) σε κατ οίκον περιορισμό και 100 βεβαιωμένα κρούσματα σε κρατούμενους
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	138	225	163,04%	1 ύποπτο κρούσμα (σωφρονιστικός υπάλληλος) σε κατ οίκον περιορισμό
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	162	350	216,05%	1 βεβαιωμένο κρούσμα, σωφρονιστικός υπάλληλος, σε κατ οίκον περιορισμό
ΚΟΥΦΙΝΙΩΝ	1222	1521	124,47%	3 βεβαιωμένα κρούσματα (σωφρονιστικοί) σε κατ οίκον περιορισμό
ΛΑΡΙΣΑΣ	554	719	129,78%	34 ύποπτα κρούσματα σε κρατούμενους
ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΥ	431	489	113,46%	2 βεβαιωμένα κρούσματα και 4 ύποπτα σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους που είναι σε κατ οίκον περιορισμό
ΝΙΓΡΙΤΑΣ ΣΕΡΡΩΝ	600	760	126,67%	3 βεβαιωμένα κρούσματα και 1 ύποπτο σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους που είναι σε κατ οίκον περιορισμό και 1 βεβαιωμένο κρούσμα και 5 ύποπτα κρούσματα σε κρατούμενους
ΠΑΤΡΑΣ	446	599	134,3%	6 ύποπτα κρούσματα σε εξωτερικούς φρουρούς που είναι σε κατ οίκον περιορισμό
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	600	714	119,%	2 βεβαιωμένα κρούσματα (εξωτερικοί φρουροί), 2 ύποπτα κρούσματα, σε έναν σωφρονιστικό υπάλληλο και σε ένα εξωτερικό φρουρό, που έχουν τεθεί σε κατ οίκον περιορισμό καθώς και 11 ύποπτα κρούσματα σε κρατούμενους
ΧΑΝΙΩΝ	600	589	98,17%	1 βεβαιωμένο κρούσμα σε σωφρονιστικό υπάλληλο που είναι σε κατ οίκον περιορισμό

Ένα βασικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί εύκολα από την ανάγνωση των παραπάνω αποτελεί το ότι η συντριπτική πλειοψηφία (12/14) των καταστημάτων κράτησης στα οποία εμφανίστηκε κορονοϊός βρίσκεται σε απόλυτη υπερπληρότητα, η οποία φτάνει σε ποσοστό έως και 216%!

Συνεπώς, χωρίς να υποτιμά κανείς παράλληλα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται (όπως περίθαλψη, μάσκες, γάντια, είδη ατομικής υγιεινής κλπ, για τα οποία υπήρξαν επώνυμες αναφορές κρατουμένων ότι δεν λαμβάνονται [4]), στο χρονικό σημείο που βρισκόμαστε η λύση στο πρόβλημα δεν μπορεί σίγουρα να αποτελεί η διαιώνιση του υπερπληθυσμού των κρατουμένων στα παραπάνω σωφρονιστικά καταστήματα. Αντίθετα, ο υπερσυνωστισμός των κρατουμένων (πολλοί από τους οποίους αντιμετωπίζουν άλλα προβλήματα υγείας) συντελεί αιτιακά στην εξάπλωση του ιού εντός του σωφρονιστικού καταστήματος (όπως δείχνουν τα 108 κρούσματα στο Κατάστημα Κράτησης Θεσσαλονίκης). Είναι αξιοσημείωτο, επίσης, ότι στα επτά (7) σωφρονιστικά καταστήματα που η πληρότητα κυμαίνεται από 39-85% (Κασσάνδρας, Τίρυνθας, ΚΑΤΚ Ελεώνα, Νοσοκομείο και Ψυχιατρείο Κορυδαλλού, Γυναικών Ελεώνα, Κορυδαλλός II), δεν έχει αναφερθεί κανένα κρούσμα.

Την ύστατη αυτή ώρα, η Πολιτεία, αναλογιζόμενη ότι οφείλει και έχει την ευθύνη να διασφαλίζει την υγεία των κρατούμενων, θα πρέπει να λάβει τα μέτρα που απαιτούνται, με πρώτιστο την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης, υιοθετώντας τις προτάσεις διεθνών οργανισμών (όπως του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης) και εθνικών φορέων (όπως ο Συνήγορος του Πολίτη) [5].

Είναι αλήθεια ότι το ζήτημα της αποσυμφόρησης των φυλακών αναβιβάστηκε πολιτικά σε θέμα «πρώτης γραμμής» από τη σημερινή Κυβέρνηση (όταν ήταν στην αντιπολίτευση), συνεπώς, είναι κατανοητή η δυσκολία της για λήψη και πολιτική διαχείριση μιας τέτοιας απόφασης. Ωστόσο, ο φόβος μήπως η θεσμοθέτηση της αποσυμφόρησης των φυλακών εκθέσει πολιτικά την Κυβέρνηση θα πρέπει να είναι μικρότερος από αυτόν που θα πρέπει να υπάρχει εάν η εξάπλωση του κορονοϊού στις φυλακές γίνει καθολική....

Σημειώσεις

[1] Πρόκειται για τις από 7-5-2020 Οδηγίες του ΕΟΔΥ για τα Καταστήματα Κράτησης, σε <https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/covid-19-katastimata-kratisis.pdf>

[2] Πρβλ. Α. Πίσχοινα, Η μετάδοση του κορωνοϊού στα σωφρονιστικά καταστήματα και τα μέτρα αντιμετώπισής της, The Art Of Crime, Ηλεκτρονική έκδοση του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, (<https://theartofcrime.gr>), τ. 8, Μάιος 2020

[3] Από την ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, με στοιχεία της 2/11/2020, σε http://www.minocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=7055&Itemid=696&lang=GR

[4] Βλ. την από 27/10/2020 Αναφορά των κρατουμένων του Καταστήματος Κράτησης Θεσσαλονίκης, σε https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/267624_saronei-o-koronoios-stis-fylakes-diabaton

[5] Πρβλ. *Ν. Κουλούρη/Ι. Δρόσου*, Πανδημία, κοινωνική αποστασιοποίηση και άνθρωποι σε εγκλεισμό, περ. Εγκληματολόγοι, Μάιος 2020, Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, σε https://drive.google.com/file/d/1iLVoBap4mtcCEF1LdRp8Zx_hPTjXgq-s/view

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ σε:

<https://www.dikastiko.gr/articles/kostas-kosmatos-fylakes-yperplithysmos-kai-koronoios/>